

REFORM SARMALINDA BİR KURUM: İL ÖZEL İDARELERİ

Nuray E. KESKİN*

Öz

Bu yazı, 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı Kanun'a kadar cumhuriyet dönemi boyunca il özel idareleriyle ilgili olarak farklı tarihlerde gündeme gelen reform öneri ve girişimlerini değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeyi de 2005 Modeli'ne taban oluşturan-yön veren görüş, çevre, dinamikleri göstermesi ve bu modele karşı önerilerin dikkat çektikleri sorun alanlarını belirlemeye yardımcı olması amacına bağlı olarak yapmaya çalışmaktadır. Geçmişteki reform arayışlarının özel idarelerin kapatılmasına yönelik güncel karar sürecine de yön verdiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: İllerin yönetimi, il özel idaresi, yerel yönetim, bütünşehir, reform.

A PUBLIC INSTITUTION IN THE REFORM SPIRAL: SPECIAL (LOCAL) PROVINCIAL ADMINISTRATIONS

Abstract

This article aims to analyse the reform proposals about special (local) provincial administrations during the Republican period in Turkey. The historical analysis tries to present different aspects, dynamics, policy actors, and opposite views that determine the Special (Local) Provincial Administration Act (No: 5302) adopted in 2005. Historical reforms seem to be effective on the current decision process of the closing of 30 local provincial administration in 2012.

Keywords: Provincial administration, special provincial administration, local administration, unified government, reform.

---

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İİBF. nekeskin@omu.edu.tr

Makale gönderim tarihi: 18.06.2016
Makale kabul tarihi : 01.08.2016

Giriş

Cumhuriyet tarihi boyunca, hakkındaki görüşlerin “yok etmek” ile “temel kurum haline dönüştürmek” gibi birbirine tümüyle karşıt uçlarda toplandığı tek bir kurumdan söz edilebilir: İl özel idareleri. Bu zıt görüşlerin iki farklı yasaya konu olarak uygulamaya geçişi ise 2005-2012 yılları arasındaki kısa dönemde gerçekleşmiştir. İllerin yönetiminde ağırlığı il özel idarelerine kaydıran 2005 düzenlemesini, yaklaşık yedi yıl sonra otuz ilde özel idareleri kapatan bir başka düzenleme izlemiştir. Bu köklü değişikliğin ardından, uygulama sonuçlarına bağlı olarak, birkaç yıl içinde diğer illerde de özel idarelerin kapatılacağı dile getirilmiştir. Ancak, Aralık 2015’ten bu yana medyada büyükşehirlerin yeniden yapılandırılacağı ve kapatılan il özel idarelerinin yeniden açılacağı yönünde İçişleri Bakanı’nın ya da iktidar partisi yetkililerinin açıklamalarına dayanan haberler yer almaktadır.¹

Bir yerel yönetim türü olan il özel idaresi, belediye ve köy gibi bir yerleşme yönetimi değil, birden fazla yerleşmeyi ve yerleşme olmamış boş toprakları içine alan bir alan yönetimidir. Belirlenen alan, Osmanlıca deyişle “eyalet/vilayet”, Türkçe deyişle “il” alanıdır. Vilayet-il alanı Osmanlı döneminde daha geniş bir coğrafi ölçüğe denk düşerken, bu alan milli mücadele döneminde daraltılmıştır. Diğer yerel yönetim türleri olan belediyeler ve köylerle karşılaştırıldığında il özel idareleri geniş halk kitleleri tarafından bilinen-tanınan bir birim olamamıştır. Kökeni Tanzimat Reformları’na dayanan il özel idarelerinin kurucu yasası, yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahiptir.² 1913 tarihli *İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu Muvakkati*, kimi değişiklikler yapılmışsa da uzun bir yürürlük ömrüne sahip olmuş, yaklaşık on yıl önce, 2005 yılında yürürlükten kalkmıştır. 1913 tarihli kararname dört anayasal dönemi aşarak, doksaniki yıl uygulamada kalması dikkat çekicidir. 1921’den itibaren yaklaşık otuz kez değişikliğe uğrayan yasada en kapsamlı değişiklik 1987 yılında yapılmış, bu tarihte yasa 3360 sayısı ile *İl Özel İdaresi Kanunu* adını almıştır. 1980’li yıllara dek il özel idareleri yüzden fazla yasaya ve bunların ek ve değişikliklerine de konu olmuştur.³ Bu uygulamalarda il özel idarelerine kendi yasasıyla verilen görevler kaldırılmamakla birlikte, aynı görevler çıkarılan değişik yasalarla başka kuruluşlara da verilmiş, sonuçta görev ve yetkilerde çok sayıda geçişme ve üst üste binmeler ortaya çıkmıştır. Daralan görev alanı ve küçülen harcama kapasitesi nedeniyle il özel idarelerinin işlevsizleştiği, yönetim sisteminden tümüyle çıkarılması gerektiği önerileri ortaya atılmış ve bu görüş bir hayli yaygınlık da kazanmıştır. Ne var ki sonuç tam tersine olmuştur. 2005 yılında 5302 sayılı *İl Özel İdaresi Kanunu* çıkarılmış, böylece 92

¹ <http://t24.com.tr/haber/icisleri-bakani-acikladi-buyuksehir-yasasi-yeniden-yapilandiriliyor,322137>, 28 Aralık 2015; <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/12/28/ozyonetime-yasal-nester>, 28 Aralık 2015.

² İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu Muvakkati iki bölümden oluşmaktadır. İdare-i Umumiye-i Vilayet (İl Genel Yönetimi) başlıklı birinci kısım 18 Nisan 1929 tarih ve 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu ile ilga edilmiştir. İdare-i Hususiye-i Vilayet (İl Özel İdaresi) başlıklı ikinci kısım yürürlükte kalmıştır.

³ Ziya Çöker, *İl Özel İdaresi, Ansiklopedik Açıklamalı Özel İdare Kanunları*, Ankara 1971, s. IX.

yaşındaki sistem sıfırlanmıştır. İllerin yönetiminde ağırlık il özel idarelerine kaymıştır.⁴

Kamu reformları kapsamında gerçekleştirilen en köklü düzenlemelerden biri olan bu yasa, il özel idarelerinin yapısını ve yönetim sistemindeki ağırlığını tümüyle değiştirmiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca valilik kurumunun yönetiminde ve denetiminde faaliyet göstermiş olan il özel idaresi, il çapındaki işlerin genel yetkilisi haline getirilmiş ve sistem “idari ve mali özerklik” ilkesine göre yeniden tanımlanmıştır. Valinin il genel meclisi başkanlığı sıfatına son verilmiş, il özel idaresi organları (il genel meclisi-encümen-valilik) arasındaki ilişkilerde ağırlık sıralaması değiştirilmiştir. “Devletin ve hükümetin temsilcisi” statüsünden doğan ağırlığı ortadan kaldırılan vali, il genel meclisinin denetiminde çalışan üst düzey yönetici haline getirilmiştir. Yeni yasayla devletin hemen tüm görevleri (dolayısıyla cari-yatırım-transfer harcamaları) il yerel yönetimlerine kaydırılırken, merkezle ilişkiyi sağlayan idari vesayet bağı da koparılmıştır. Böylece illerin yönetimi, serbest borçlanma ve şirketleşme yetkisine sahip, bütçe ve kesin hesap, örgütlenme, personel istihdamı bakımından bağımsız kılınan il özel idarelerine bırakılmıştır. Örneğin Kanununun 15. maddesine göre il genel meclisinin aldığı kararların tam metni, en geç beş işgünü içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesiyle birlikte il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. Kanun valiye hukuka aykırı bulduğu meclis kararını tekrar görüşülmek üzere iade etme yetkisini tanımıştır. Buna karşın “valinin meclis kararını sadece hukuka aykırılık yönünden denetleyebilecek olması ve geri gönderilen kararın nitelikli çoğunlukla değil, salt çoğunlukla meclis tarafından aynen kabul edilmesi halinde kararın kesinleşmiş sayılacağı kabul edilmiş olması, bu alandaki vesayet denetiminin oldukça hafifletildiğini göstermektedir.”⁵ Yasa vali tarafından il genel meclisine geri gönderilen meclis kararlarına ilişkin olarak ayrıca düzenleme yapmış ve “yeniden görüşülmesini istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de il genel meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Vali,

---

⁴ Anayasa'nın 126. maddesinde ilin ihtiyaçlarını karşılayacak yönetim işlevleri, *illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır* hükmüyle il genel yönetimine verilmiştir. İl genel yönetimi, tüm merkez örgütlenmesinin uzantısı olan taşra kuruluşlarının, illerde valilerin, ilçelerde kaymakamların yönetiminde toplandığı yapıdır; hemen her bakanlık illerde il müdürlüğü, ilçelerde ilçe müdürlüğü olarak örgütlenmiştir; başlıca bakanlıkların yöneticileri illerde il idare kurulu ve ilçelerde ilçe idare kurulu olarak heyet halinde iş görmektedir, *illerin genel yönetimini* gerçekleştirmektedir. Devletin taşra teşkilatının esas bölümü olan il, aynı zamanda bir yerel yönetim birimidir. İl yerel yönetimleri Anayasa'nın 127. maddesi gereğince, “il... halkının *mahalli müşterek* ihtiyaçlarını karşılamak üzere...” seçimle oluşturulan kamu tüzel kişilikleridir. Anayasada illeri “yetki genişliği” esasına göre yönetmekten sorumlu kılınan örgütsel mekanizma, adli ve askeri yönetim dışında valinin emri altındadır. Geleneksel Türk kamu yönetimi sisteminde vali bir yandan merkez teşkilatının bir organı, merkezin yürütme memuru ve devletin temsilcisi olarak il genel yönetiminin başı, diğer yandan il tüzel kişiliğinin yürütme organı olarak, il yerel yönetiminin başıdır.

⁵ Mehmet Boztepe, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yerel Yönetimlerin Meclis Kararları Üzerinde Vesayet Denetimi”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Yıl 6, Sayı 10, 2014, s. 94-110.

meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya gidebilir.” hükmünü öngörmüştü.

Bununla birlikte birkaç sene sonra, valinin il genel meclisi kararları üzerindeki vesayet denetimi yetkisini kısıtlayan ve Kanununun 15. maddesinin ikinci fıkrası ile düzenlenen meclisin ısrar yetkisine ilişkin düzenlemesi Anayasa Mahkemesi’nce iptal edilmesi üzerine yürürlükten kalkmıştır.⁶ Yüksek Mahkeme bu kararı verirken “ısrar yetkisine ilişkin düzenlemenin valiye sadece hukuki uygunluk açısından vesayet denetimi yapmak imkânı tanıdığı; yerindelik açısından ise böyle bir denetim yetkisi tanınmayarak idari vesayet yetkisinin, Anayasanın 123, 126 ve 127 nci maddelerine aykırı bir biçimde daraltıldığı ve etkisizleştirildiği tespitini yapmıştır.”⁷ Anayasa Mahkemesi’ne göre “... Böyle bir düzenleme, il genel meclisindeki siyasal çoğunluğun kamu yararını ikinci plana atarak yönetimi siyasallaştırmaya ve siyasal çıkarları ön plana almaya yönelmesi halinde, bunu engelleyecek kamu yararını koruyacak bir mekanizmanın ortadan kaldırılması anlamını taşımaktadır. Bunun ise kamu yararının gerçekleşmesini engelleyici bir durum olduğu ortadadır. Yasama erki ise bir hukuk devletinde kamu yararını engelleyici ve ortadan kaldırıcı bir düzenleme yapmak için kullanılamaz.” İptal kararı 29 Aralık 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olmakla, il genel meclisinin tüm kararları adeta 5302 sayılı Kanundan önce yürürlükte olan eski İl Özel İdare Kanunu’nda olduğu gibi valinin onanmasına tabi hale gelmiştir: “Böylece vali tarafından onaylanmayan il genel meclisi kararları hiçbir şekilde yürürlüğe giremeyecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Kararının yürürlüğe girdiği tarihten bu yana yasa koyucu tarafından konuya ilişkin yeni bir düzenleme yapılmamış ve il genel meclisi kararları üzerinde valilere mutlak bir vesayet imtiyazı tanınarak re’sen onama veya onamama yetkisi oluşmuştur.”⁸

Bu uygulama 30 ildeki özel idareler için yalnızca birkaç yıl devam etmiştir. İl bütünü büyükşehir modelini yerel yönetim sisteminin başat unsuru haline getiren 2012 tarihli 6360 sayılı Kanun’la 30 ilde özel idareler kapatılmıştır.

İl özel idarelerinin yeni baştan düzenlenmesine yönelik yasa arayışları neredeyse her zaman gündemde olmuş, pek çok taslak metin ortaya çıkmıştır. Yerel yönetim sistemini değiştirme çabası, 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren ikişer yıllık aralarla ortaya yasa taslakları çıkmasıyla sürekli bir nitelik kazanmıştır. Akademik-bilimsel olarak ele alınışına baktığımızda ise özel idarelerin yerel

⁶ Anayasa Mahkemesi’nin 18.01.2007 tarih ve 2005/32 Esas ve 2007/3 Karar sayılı kararı. RG: 29.12.2007, 26741.

⁷ Mehmet Boztepe, a.g.k., s. 102-103.

⁸ Aynı kaynak, s. 103.

yönetim yazınının gölgede kalmış konularından biri olduğu söylenebilir.⁹ Kurumun mali yapısı, görevleri, karar ve yürütme organları, personel sistemi, il genel meclisi seçimleri sınırlı sayıda incelemeye konu olmuştur. Buna karşın pek çok makalede il özel idarelerinin yeniden düzenlenmesine ya da kaldırılmasına yönelik öneriler dile getirilmiştir.

Bu yazı, 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı Kanun'a kadar il özel idareleriyle ilgili reform öneri ve girişimlerini değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeyi de 2005 Modeli'ne taban oluşturan-yön veren görüş, çevre, dinamikleri göstermesi ve bu modele karşı önerilerin dikkat çektikleri sorun alanlarını belirlemeye yardımcı olması amacıyla bağlı olarak yapmaya çalışmaktadır. Geçmişteki reform arayışlarının özel idarelerin kapatılmasına yönelik karar sürecine de yön verdiği görülmektedir. Bununla birlikte 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun uygulanması ve özel idarelerin kapatılmasına yönelik karar sürecinin analizi bu yazının kapsamı dışındadır.

'Frak Altında Şalvar'

İl yerel yönetimlerine ilişkin yasa taslaklarının geçmişi milli mücadele dönemine kadar gitmektedir. 14 Aralık 1920 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) görüşmelerinde, Maliye Vekili Ferid Bey, İdarei Hususiye Kanunu'nun Dahiliye Vekaleti'nce hazırlanmakta olduğunu ve onbeş gün içinde genel kurul gündemine getirileceğini söylemiştir.¹⁰ 1921 Anayasası'nın görüşmelerinde Dahiliye Encümeni üyesi Vehbi Bey, öncelikle köy yönetiminin düzenlenmesinden başlanarak, idarenin aşağıdan yukarıya kurulacağını dile getirmiştir. Vehbi Bey'e göre, "nasıl toprak üzerine kargir bina durdurulmazsa, bu devleti tesis etmeye uğraşanlar da temeli ihmal ettikleri içindir ki ne kadar muazzam bir bina kurmaya çalışmışlarsa mutlaka yıkılmıştır... İstanbul'da teşkilat, büyük vilayet merkezlerinde teşkilat hep devlet teşkilatıdır, halk ve millet teşkilatı yoktur. Bu durumun sonucu olarak da köylü ne ürüne, ne araziye, ne de hayvana sahiptir."¹¹ 1921 yılının başında TBMM gündemine il yerel yönetimlerine yönelik bir tasarı gelmiştir.¹² *İdarei Hususiyeler Hakkındaki Kanunun Tadiline Dair (Vilayat Şuraları Kanunu) Kanun Layihası* adıyla gelen tasarı mecliste görüşülmemiş, 1923 yılının Şubat ayına kadar komisyonlarda kalmıştır. Tasarı ile ilgili son değerlendirme,

⁹ Şeref Gözübüyük'ün 1967 yılında yayımlanan *Türkiye'de Mahalli İdareler* başlıklı kitabı ile Halil Nada-roğlu'nun 1978 yılında yayımlanan *Mahalli İdareler* başlıklı kitabı il özel idarelerini ayrı bölümler halinde ele alan iki istisna eserdir. Sonraki yıllarda kitapların yeni baskıları yapılmıştır.

¹⁰ TBMM ZC, Devre 1, Cilt 6, İ.114, 14.12.1920, s. 374; İdare-i Husuiye-i Vilayat Kanunu Tasarısı, BCA:30.18.1.1/2.25.5/72-1, 26.12.1920.

¹¹ TBMM ZC, Devre 1, Cilt 6, İ.114, 14.12.1920, s. 358-376.

¹² TBMM ZC, Devre 1, Cilt 7, İ.127, 1.1.1921, s. 102; Cilt 20, İ. 56, 17.6.1922, s. 447-448; Cilt 27, İ.191, 12.2.1923, s. 282.

Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun ruhuna ve amaçlarına göre yeniden düzenlenmek üzere Dahiliye Vekaleti'ne iade edildiği şeklindedir.

1921 tarihli tasarının gerekçesinde, 1913 kanununun yetki genişliği ilkesi esas alınarak Fransa örneğinden hareketle hazırlandığı söylenmiştir.¹³ Bu sistemde, işlerin önemli kısmı vali tarafından yerine getirilmekte, özel idarelerin merkezin sıkı denetimi altında olduğu belirtilmektedir. İleri kendi kişisel ilkelere göre yöneten valilerin değişmesiyle birlikte, yönetim tarzı ve uygulamaların da değiştiği, bu nedenle taşrada bir gelişme sağlanamadığı ileri sürülmektedir. Vilayete bırakılan hizmetler konusunda ademi merkezîyet ilkesinin kabul edildiği tasarıda, il özel idarelerine verilen geniş yetkilere karşılık valinin yetkileri önemli oranda kısıtlanmaktadır. 1913 yasında valiye bırakılan görevler, tasarıda *şurayı vilayet reisi* olarak tanımlanan genel meclis başkanına verilmektedir. Vilayet reisi, genel meclis içinden seçilmektedir. Genel meclisin gündemi, 1913 yasında vali tarafından belirlenirken, tasarıda bu görev de meclis başkanına bırakılmıştır. Vilayetin görevleri, 1913 yasında sıralananlarla aynıdır. Tasarının en önemli yeniliklerinden biri vilayet genel meclisleri için tek dereceli seçim usulünün getirilmesi ve vergi şartının kaldırılmasıdır. Vilayet meclislerini genel yetkili kılarak, merkezden atanan valiyi genel gözetici konumuna indiren tasarı yasalaşmıştır.

16 Aralık 1923 tarihinde TBMM'ye gelen *Köy Kanunu Tasarısı*'nın gerekçesinde Cumhuriyetin devlet örgütlenmesinin 1913 tarihli geçici yasaya dayandığı belirtilmiştir.¹⁴ Yönetimi düzeltmek ve iyileştirmek için Anayasa, İllerin Genel Yönetimi, İllerin Yerel Yönetimi ve Belediye yasalarının sırayla yenileneceği söylenmiştir. Yasaların yeniden düzenlenmesinde basitten karmaşığa doğru gidileceği, bu nedenle öncelikle köyden başlandığı dile getirilmiştir.

1929 tarihli İl İdaresi Kanunu'nun TBMM görüşmelerinde İzmir mebusu Enver Bey, valilerin mevcut yetkileri karşısında yasanın getirdiği geniş yetkinin takdir edilmesi gerektiğini, ancak 1913 tarihli yasanın il yerel yönetimlerini düzenleyen ikinci bölümünün yürürlükte kaldığını belirtmiştir. Ankara mebusu Talat Bey ise bu durumu "Frak altında şalvar" sözüyle betimlemiştir. Görüşmelerde Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, yerel yönetimleri düzenlemek üzere hazırlanan tasarılarından belediyelere ilişkin olanın meclise sunulduğunu, hazırlıkları sona eren özel idareler yasının da meclise sunulmak üzere olduğunu söylemiştir.¹⁵ Belediye Kanunu, 3 Nisan 1930 tarihinde kabul edilmiş, ancak il yerel yönetimlerini

¹³ İdareî Hususiyeyi Vilayat Kanunu Layihası, gerekçe metni ile birlikte, Cenk Reyhan tarafından Latin harflerine çevrilmiştir. Nizam Önen, Cenk Reyhan, *Doksan Yıllık Büyük Kavga: 1839-1929*, Yayınlanmamış Çalışma, Ankara 2004, s. 125-136.

¹⁴ TBMM ZC, Devre 2, Cilt 6, İ.108, 21.2.1924, s. 211.

¹⁵ 1929 yılında Vilayet İdareleri Kanunu Tasarısı hakkında TBMM Karma Komisyonu tarafından hazırlanan raporda da Vilayet Hususi İdareleri için de bir kanun tasarısı hazırlandığı ve meclise sunulmak üzere bulunduğu belirtilmektedir.

düzenleyen bir tasarı gündeme gelmemiştir.¹⁶ Dahiliye Vekaleti tarafından hazırlanan 1928 tarihli bir tasarıda, illerin genel ve yerel yönetimi birlikte düzenlenmiştir: *Vilayetlerin Umumi ve Hususi İdareleri Kanunu Layihası*.¹⁷ İllerin genel yönetimine ilişkin bölümün, bu tasarıdan neden ve nasıl ayrıldığı, il yerel yönetimlerini düzenleyen bölümünse neden bir daha meclis gündemine gelmediğine ilişkin bir açıklamaya rastlanmamıştır. İl özel idarelerine ilişkin yasa arayışları 30'lu yıllarda da devam edecek, 1947 ve 1964 yıllarında toplanan İdareciler Kongreleri kapsamında da birer tasarı hazırlanacaktır.

23 Aralık 1931 tarihli Akşam Gazetesi'nin haberine göre *Hususi İdare Layihası* TBMM'ye verilmiştir. Bu tasarıya göre illere çeşitli yetkiler ve görevler verilecek, hükümetin denetim hakkı genişletilecek, işler merkezileşmekten kurtulacaktır. 1933 yılında hazırlanan Dahiliye Vekaleti Raporu'nda, il özel idarelerinin daha etkin bir hale gelmelerini sağlamak üzere yeniden düzenlenen *Vilayetler Hususi İdareleri Yasası*'nın BMM'ye sunulduğu ve komisyonlarda görüşülmekte olduğu belirtilmektedir.¹⁸ 3 Nisan 1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre de CHF tarafından il özel idarelerinin durumunu incelemek üzere bir komisyon kurulmuştur. 11 Ocak 1938 tarihinde Başbakan Celal Bayar tarafından umumi müfettişliklere gönderilen bir yazı ile “özel idarelerin alması lazım gelen şekil hakkındaki görüşlerini” bir raporla bildirmeleri istenmiştir.¹⁹ Aynı yazı Dahiliye, Sağlık ve İçtimai Muavenet, Ziraat vekaletleri ile CHP'ye de gönderilmiştir. BCA belgelerinde istenen raporların gönderildiğine ilişkin ilgili kurumlardan gelen telgraflar bulunmaktadır. Örneğin 22 Ocak 1938'de Trakya Umumi Müfettişliği, 21 Ocak 1938'de Üçüncü Umumi Müfettişlik istenen raporların postayla iletildiğini bildiren birer telgraf göndermişlerdir. Özel idarelere getirilecek yeni düzenlemeye ilişkin olarak Parti Meclis Grubu'nca da bir komisyon oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

¹⁶ 1580 sayılı Belediye Kanunu, RG: 14.4.1930, 1471.

¹⁷ *Vilayetlerin Umumi ve Hususi İdareleri Kanunu Layihası*, TC Dahiliye Vekaleti İdarei Umumiye Müdüriyeti Umumiyyesi, Ankara 1928.

¹⁸ “Vilayet Hususi İdareleri”, BCA: 30.10/64.432.16.

¹⁹ Özel idarelerin alması lazım gelen şekil hakkında, Umumi Müfettişliklerden, Cumhuriyet Halk Partisinden, İçişleri, Nafia, Eğitim, Sağlık ve Ziraat Bakanlıklarından rapor hazırlanması talebi. BCA:30.10/67.446.3, 8.2.1938.

İki İdareciler Kongresi

20 Ocak 1947 tarihinde toplanan Birinci İdareciler Kongresi kapsamında da bir *Özel İdareler Kanun Tasarısı* hazırlanmıştır. Ademi merkezîyet ve görev ayrılığı ilkesini uygulamak amacıyla hazırlanan tasarıda devlet ve il özel idaresi hizmetleri birbirinden ayrılmış, özel idarelere bırakılan hizmetler birer birer sayılmıştır.²⁰ Tasarıya göre il genel meclisi başkanlığı vali yerine, seçilmiş bir kişi tarafından yürütülecek, il meclisi karar organı olacaktır. Meclis tarafından seçilecek bir komisyon ise il özel idaresinin yürütme organı olarak görev yapacaktır. Tasarıda arazi, bina ve yol vergileri devlete devredilmiş, buna karşılık hemen bütün devlet vergilerinden özel idarelere belirli bir pay ayrılması yoluna gidilmiştir. Tasarı TBMM'ye sunulmuş, ancak kadük olmuştur. 3 Haziran 1956 tarihinde ise TBMM Dahiliye Komisyonu'na Hayri Orhun tarafından, vilayet hususi idarelerinin mevcut durumu ve yapılması gereken ıslahat hakkında bir rapor sunulmuştur.

1964 yılında toplanan İkinci İdareciler Kongresi'nde, il özel idarelerinin de kalkınma hamlesine katılmalarına karar verilmiştir. Kongre kapsamında İdareyi ve İdari Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonu'nun çalışmaları sonucunda alınan kararlar büyük ölçüde il özel idarelerine *idari ve mali özerklik* verme konusunda yoğunlaşmaktadır.²¹ Komisyonda, ilin ortak ve yerel hizmetlerinin özel idarelere devredilmesi, idari vesayet sınırlarının daraltılması, il özel idarelerine daha geniş idari ve yerel özerklik verilmesi kararlaştırılmıştır. Komisyon, yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile bağ ve ilişkileri bakımından kendilerine devredilmiş alanlarda gerçek bir özerklik anlayışından yararlanmalarının temel ilke olmasını önermiştir.

1967 yılında İçişleri Bakanlığınca yeni bir *İl Özel İdaresi Kanunu Tasarısı* hazırlanmıştır. Tasarının özerklik anlayışı üç madde ile özetlenmiştir: 1) İdari vesayet, kanunun öngördüğü hal, şekil ve ölçüler çerçevesinde kullanılacak; 2) Merkezi yönetimin, özel idarelerin karar, işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğu konusundaki denetimi öğretici, eğitici ve yol gösterici nitelik taşıyacak, 3) İl özel idaresi organlarının kararlarından pek çoğu, onaya gerek kalmadan yürürlüğe girecek, ancak valiler bunların kanunlara ve il yararına aykırı olduğu kanaatine varırlarsa, idari yargı mercilerine başvurup, iptalini isteyeceklerdir.

²⁰ Hürriyet, 1 Mayıs 1948, "Özel İdareler Kanun Tasarısı", s. 3. Gazetede yer alan habere göre; "Bilindiği üzere İdare Umumiyei Vilayat Kanunu'nun özel idarelere ait hükümleri, bugün dahi yürürlüktedir. Fakat 35 sene önce yapılmış olan bu kanun bugünkü ihtiyaçlara cevap vermedikten başka, diğer birtakım hukuki kanunlarla birçok taddillere uğramış bulunmaktadır."

²¹ *İkinci İdareciler Kongresi*, 16 Kasım 1964-30 Kasım 1964, İçişleri Bakanlığı, Ankara 1966, s. 1-7. Kongre, mülki idare amirlerine "planlı kalkınma" mekanizmasında bir yer bulma arayışı olarak değerlendirilmektedir. Cahit Tutum, "Mülki İdare Amirliği Sisteminin Yapı ve İşleyişine Etkileri Açısından Mevzuat Sorunu", *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye'de Mülki İdare Amirliği*, TİD, Ankara 1976, s. 157.

Tasarı, “ilin sosyo-ekonomik gelişmesine ve kalkınmasına imkân vermek üzere, il özel idarelerine hareket serbestliği tanımak” amacı taşımaktadır. Buna göre, il özel idarelerine bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım, milli eğitim, tarım, ekonomi ve idare alanlarında görevler verilmiştir. Tasarıda il yerel yönetimlerinin organları, 2000’li yılların tasarılarında da görüleceği gibi, il genel meclisi – il daimi encümeni – vali sırasıyla verilmiştir. Tasarıda, il özel idaresinin temsil ve yürütme organının, Fransa’da olduğu gibi, genel meclis içinden seçilen bir başkana bırakılmasının arzu edildiği belirtilmiştir. Ancak, gelecekte ikili bir yönetim sistemine yol açarak, işlerin aksamasına neden olacak böyle bir uygulamaya şimdilik fiilen imkân görülemediği ve valinin il genel meclisi başkanı olarak bırakıldığı söylenmiştir.²²

Tasarının gerekçesinde “özel idarelerin hikmeti vücudu kalmamıştır” kanısının yaygın bir cereyan olduğu açıkça belirtilmiştir. Özel idarelerin kaldırılması görüşünde olanlar şu gerekçeleri öne sürmektedir: Özel idarelerin görevlerinin pek çoğu merkezi idareye geçmiştir; özel idareler, merkezden aldıkları yardımları sarfeden birer emanet komisyonu durumundadırlar; özel idareler kendi gelirleriyle cari giderlerini bile karşılayamayacak hale gelmişlerdir; planlı kalkınma birkaç ili kapsayan bölgelerle daha büyük bir başarı ile gerçekleştirilebilir; toplum kalkınması ilçe ölçüsünde teşkilatlanmayı gerektirir, ileride ilçeye tüzel kişilik verilecekse bugünden il özel idaresini kuvvetlendirmek doğru olmaz; bölge planlılığı iller üstü, toplum kalkınması da ilçede teşkilatlanmayı gerektiriyorsa, arada bir de il özel idaresinin bulunması işleri fazla karıştırır ve koordinasyonu güçleştirir.²³

Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma başlığıyla 1966 yılında TODAİE ve DPT ortak yayını olarak basılan çalışmada özel idareler alanında son kırk yıl içinde dikkate değer bir gelişme olmadığı belirtilmekte ve bu durum özel idarelerin önemini yitirmiş olmasına bağlanmaktadır.²⁴ Araştırmada, il özel idarelerinin eğitim, sağlık, bayındırlık ve tarım alanlarındaki görevlerinin kırk yıl içinde birer ikişer merkeze geçmiş olmasıyla özel idare yapısının tartışmalı hale geldiği belirtilmektedir. Araştırma sonunda üç öneri getirilmiştir: İl özel idarelerinin varlık nedenlerinin yeniden gözden geçirilmesi; il genel meclislerinin kaymakam, belediye başkanları ve her bucaktan seçilecek bir muhtardan teşekkül etmesi; daimi encümenin kaldırılması ve yerine

²² *İkinci İdareciler Kongresi*, s. 43. Bir değerlendirmeye göre, “çok partili siyasal yaşama geçişle birlikte yerel yönetimlerin özerk bir statüye kavuşma ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. Ancak Bonapartist alışkanlıklarından soyutlanamayan güçlü merkezden yönetim ve kadir-i mutlak bürokrasi yanlısı, otorite tutkunu Tanzimat mirasçıları, özel takdirleriyle bu özerklik talebini sınırlandırmaktadır.” Mustafa Gönül, “Seçimli Valilik Üzerine Düşünceler”, *Amme İdaresi Dergisi*, 25/3, Eylül 1992, s. 62.

²³ Fehmi Yavuz, *Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1966, s. 147.

²⁴ Fehmi Yavuz, *agk*, s. 3, 11.

valiye bağlı bir özel idare sekreterliği kurulması. Araştırmacılara göre, özel idareye uygun düşen en uygun görev koordinasyondur. Bu araştırmada il özel idarelerinin anayasal bir kurum olduğu için korunabileceği, ancak gerçek yerel yönetimlerin belediye ve köylerden ibaret olduğu vurgulanmaktadır.²⁵

İçişleri Bakanlığı hizmet ve örgütünü yeniden düzenlemek amacı ile başlatılan İçişleri Hizmet ve Teşkilatını Yeniden Düzenleme Projesi Çalışmaları (İÇ-DÜZEN) kapsamında, 1972 yılında yeni bir yasa taslağı hazırlanmıştır. Taslak, il özel idaresine yeni görevler vermekte, bu kuruluşa özgü yürütücü hizmet birimleri kurmakta, gelirlerde ise önemli bir değişiklik öngörmemektedir. Taslak, TBMM'ye sevk edilmemiştir.

5302'ye Doğru

İl özel idarelerinin yeni baştan düzenlenmesine yönelik yasa arayışları, 1980'den sonra da devam etmiştir. Zaman zaman kısmi değişikliklere uğrayan 1913 tarihli kararname, en kapsamlı değişikliği 1987 yılında, metnin adını *İl Özel İdaresi Kanunu* olarak değiştiren 3360 sayılı yasayla yaşamıştır. 90'lı yılların ikinci yarısından itibaren devletin toprağa dayalı örgütlenmesinde yerellik ilkesinin esas alınmasına yönelik hazırlıklar hız kazanmıştır. Bu tarihten sonra yerel yönetim reformu, yalnızca yerel yönetim düzlemini değiştirerek değil, aynı zamanda merkezi yönetimi de yeniden tanımlayarak ilerlemiştir; ikişer yıllık aralarla ortaya yasa taslakları çıkmasıyla sürekli bir nitelik kazanmıştır.²⁶ 1997 yılında TÜSİAD tarafından hazırlanan *Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma* başlıklı raporda devletin toprak üzerindeki örgütlenmesinin valilik-kaymakamlık kurumundan yerel yönetimlere kaydırılacağı ve bunun bir devrim olacağı müjdelenmiştir: “Bugün taşrada illere ve ilçelere bağlı merkezi idare birimleri, bu tasarı (*Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı*) yasalastığı taktirde il meclislerine ve ilçe meclislerine bağlanacak ve onların alt birimleri haline gelecektir. Bu bir devrimdir.”²⁷

1998 yılından sonra merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev ve kaynak bölüşümünü yeniden düzenleyen çeşitli taslak ya da tasarılar gündeme

²⁵ Aynı kaynak, s. 159.

²⁶ Birgül A. Güler, “Devlette Reform”, *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005, s. 32.

²⁷ *Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*, TÜSİAD, İstanbul 1997, s. 5, 15. TÜSİAD'ın devlet örgütlenmesine yönelik raporları, 1990'lı yılların başında yayımlanmaya başlamış, bu raporlarda sunulan öneriler, 2000'li yıllarda yasalastmıştır. *Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler* (1992); *21. Yüzyıl İçin Yeni Bir Devlet Modeline Doğru: Optimal Devlet, Kamu Ekonomisinin ve Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Küçültülmesine Yönelik Öneriler* (1995); *Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı* (1997) [Tasarı, Selçuk Yalçındağ, Ziya Çoker, Fethi Aytaç ve M. Çelet tarafından hazırlanmıştır.]

gelmiştir.²⁸ Tasarıların ortak özelliği, taşrada il yerel yönetimlerini genel yetkili kılan bir modele dayanmalarındır:

1998 - Merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev bölüşümü ve hizmet ilişkilerinin esaslarının düzenlenmesi ve çeşitli kanunlarda mahalli idarelerle ilgili değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısı (Genel Kurul'da görüşülemeyerek düşmüş yasalasamamıştır)

2000 – Merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev bölüşümü ve hizmet ilişkilerinin esasları ile mahalli idarelerle ilgili çeşitli kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun hükmünde kararname (taslak olarak kalmış, hukuksal varlık kazanamamıştır)

2002 – Mahalli İdareler Kanunu Tasarısı (taslak metin, görüş almak üzere çeşitli meslek odalarına gönderilmiştir)

2003 – Belediye, büyükşehir, il özel idaresi ve gelirler ile ilgili yasa taslakları (önsözde yapılan açıklamalar temel alınarak kamuoyunda “Halil Ürün Taslakları” olarak adlandırılmıştır.

2003 – Ürün Taslakları'ndan farklı olan yerel yönetim tasarıları (belediye, büyükşehir, il özel idaresi) 2004 ve 2005 yıllarında yasalasamıştır.

İl özel idarelerini konu alan en köklü değişiklik, kamuoyuna resmen 3 Kasım 2003 tarihinde açıklanan Kamu Yönetimi Temel Kanunu (KYTK) Taslağı'yla gündeme gelmiştir. İlk taslağın ortaya çıktığı Nisan ayından Kasım başına kadar genel olarak aynı mantığı taşıyan, ama küçük farklılıklar içeren tam dört nüsha çeşitli şekillerde kamuoyuna taşınmıştı. Bir basın toplantısı ile açıklanan ve dokuz geçici 60 maddeden oluşan taslak beşinci nüshaydı. KYTK Taslağı, 29 Aralık 2003'te TBMM'ye sunulmuştur.²⁹ KYTK Tasarısı ile taşra genel yönetimi beş bakanlıklı dar bir alana sıkıştırılmıştı: Adalet, Milli Savunma, Maliye, Çalışma ve İşçileri. Tasarıya göre diğer bakanlıkların taşra örgütleri kaldırılacak ve il özel idarelerine devredilecekti. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı taşra teşkilatı görev ve yetkileri ile bina, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personeli il özel idarelerine devredilecekti. Gelen eleştiriler üzerine Milli Eğitim Bakanlığı'nın taşra örgütünü

²⁸ 1998, 2000, 2002 ve 2003 tarihli yasa tasarıları hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır: Birgül A. Güler, “İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine”, *Mülkiye*, Cilt XXIX, Sayı 246, 2005, s. 92-97.

²⁹ Birgül A. Güler, “Kamu Yönetimi Temel Kanunu Üzerine”, *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005, s. 75-127.

kaldıran ve bütün eğitim kurumlarının kaynak, taşınır-taşınmaz mallar ve personeliyle birlikte il özel idarelerine devredilmesini öngören düzenleme tasarıdan çıkarılmıştır. Tasarı, 15 Temmuz 2004 tarihinde kanunlaşmıştır. Cumhurbaşkanı, meclis görüşmeleri sürecinde adı *Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun* olarak değiştirilen 60 maddeli Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nu 22 maddesi bakımından TBMM'ye yeniden görüşülmek üzere iade etmiştir. İlerleyen süreçte yasa kadük olmuştur.

KYTK Tasarısı ile gerçekte taşra genel yönetimi iki buçuk bakanlıkla sınırlı bırakılacaktı: Adalet ve Milli Savunma bakanlıkları, geleneksel olarak valilik sistemi dışındadır. Milli Eğitim Bakanlığı taşra örgütünün özel idarelere devredilmesine ilişkin hüküm, kanun metninden çıkarılmış olmasına rağmen, eğitim sistemi içinde yerleşme uygulamaları hızla devam etmiştir. Maliye Bakanlığı'nın defterdarlık sisteminin gelir boyutu, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kurulması ile bölge düzeyine çekilmiştir. Böylece il genel yönetimi emrinde Çalışma, İçişleri ve gelirlerden değil, harcamalardan sorumlu bir alana sıkışmış Maliye Bakanlığı bırakılmış durumdaydı. Çalışma Bakanlığı'nın tüm illerde örgütü yoktur, il genel yönetiminde kalan defterdarlık işlevleri harcamalara dönüktür, gelir boyutu çekilen Maliye Bakanlığı'nın il örgütü de erimiş bulunmaktadır. Bu durumda geriye valilik sistemini oluşturan ana çekirdek, İçişleri Bakanlığı kalıyordu. Amaç, valilik kurumunu İçişleri Bakanlığı'nın taşra örgütü olarak asayiş, kaçakçılık, nüfus ve vatandaşlık işlerini yürütecek bir mekanizmaya dönüştürmekti. Böylece İçişleri Bakanlığı, bir anlamda İç Güvenlik Bakanlığı'na dönüşmekteydi. KYTK'da yürürlükten kaldırılan İl İdaresi Kanunu ise yasa kadük olunca uygulamada kalmaya devam etmiştir.

KYTK'nın maddeleri daha sonraki yıllarda ayrı yasalara konu olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede ilerleyen devlet reformu kapsamında, 7 Kasım 2003 tarihinde *İl Özel İdaresi Kanun Tasarısı Taslağı* adıyla gündeme gelen metin, 3 Mart 2004'te TBMM'ye sunulmuş, 23 Haziran 2004 tarihinde kabul edilmiştir. 5197 Sayılı *İl Özel İdaresi Kanunu*, 10 Temmuz 2004 tarihinde, Cumhurbaşkanı tarafından yeniden görüşülmek üzere parlamentoya iade edilmiştir. Yasa, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda 8 Şubat 2005'te tekrar görüşülmüş, komisyon veto edilen maddelerin birkaçında kısmi değişiklikler yapmış; diğer maddeleri aynen kabul etmiştir. Metin çok az değişiklikle TBMM'de yeniden görüşülmüş ve 22 Şubat 2005 tarihinde kabul edilerek, bu kez 5302 sayıyla yasalaştırılmış ve 4 Mart 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Yasanın kabul edilmesinden yaklaşık bir ay önce, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) kapatılarak, bu kurum tarafından 19 bölge müdürlüğü eliyle yürütülen hizmetler İstanbul ve Kocaeli illeri dışında il özel idarelerine, İstanbul

ve Kocaeli illerinde ise büyükşehir belediyelerine bırakılmıştır.³⁰ KHGM'nin kadro ve pozisyonları, personeli, tüm varlıkları, araç, gereç ve taşınıruları, hizmet binaları da (İstanbul ve Kocaeli'de büyükşehir belediyelerine) 79 il özel idaresine devredilmiştir. Yürüttükleri hizmetler havza bazında uygulamaları içeren, yani birden fazla ili ilgilendiren bölge müdürlükleri, yapısı gereği mekânı ulusal bakışla gören Ankara merkezinin uzantısıdır. KHGM kapatılarak, yetkileri yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu aynı zamanda yaklaşık beş bin personelle çalışan il özel idarelerine, elli bine yakın personelin de devri anlamına gelmektedir.

Seksenbeş yıl süren arayış, 5302 sayılı *İl Özel İdaresi Kanunu* ile son bulmuştur diyebiliriz. Kamu reformları kapsamında gerçekleştirilen köklü düzenlemelerden biri olan bu yasa, il özel idarelerinin yapısını ve yönetim sistemindeki ağırlığını tümüyle değiştirmiştir. KYTK'da benimsenen sisteme koşut biçimde 5302 sayılı yasa, il özel idaresinin, “yerel işlerden sayılıp, sınırlandırılmış olanları yapan bir idare” olma durumuna son vermiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca valilik kurumunun yönetiminde ve denetiminde faaliyet göstermiş olan il özel idaresi, il çapındaki işlerin genel yetkilisi haline getirilmiş ve sistem “idari ve mali özerklik” ilkesine göre yeniden tanımlanmıştır. Valinin il genel meclisi başkanlığı sıfatına son verilmiş, il özel idaresi organları (il genel meclisi-encümen-valilik) arasındaki ilişkilerde ağırlık sıralaması değiştirilmiştir. “Devletin ve hükümetin temsilcisi” statüsünden doğan ağırlığı ortadan kaldırılan vali, il genel meclisinin denetiminde çalışan üst düzey yönetici haline getirilmiştir. Yeni yasayla devletin hemen tüm görevleri (dolayısıyla cari-yatırım-transfer harcamaları) il yerel yönetimlerine kaydırılırken, merkezle ilişkiyi sağlayan idari vesayet bağı da koparılmıştır. Böylece illerin yönetimi, serbest borçlanma ve şirketleşme yetkisine sahip, bütçe ve kesin hesap, örgütlenme, personel istihdamı bakımından bağımsız kılınan il özel idarelerine bırakılmıştır.

Özel İdarelerin Kapatılması

5302 sayılı Kanun yedi yıl uygulandıktan sonra büyükşehirlerin yeniden düzenlenmesi kapsamında özel idarelerin kapatılması gündeme gelmiştir. *13 ilde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun* 8 Ekim 2012 tarihinde TBMM'ye sevk edilmiş ve 12 Kasım 2012 günü TBMM'de kabul edilmiştir.³¹ 15 Mart 2013 tarihinde yapılan değişiklikle Ordu ili de yasa kapsamına alındı. Yasanın bir bölümü Resmi Gazete'de yayımlandığı gün yürürlüğe girdi. Tamamı ise 30 Mart 2014 mahalli idare seçimlerinin ardından uygulamaya geçti. Kanun, 14 ile daha büyükşehir statüsü verirken, 28 ili 2004 yılından itibaren İstanbul ve

³⁰ 13.1.2005 tarih ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG: 28.1.2005, 25710.

³¹ RG: 6 Aralık 2012, 28489.

Kocaeli illerinde uygulanmakta olan bütünşehir³² modeli kapsamına almıştır. Bu illerde büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırları haline getirilmiş ve büyükşehirlerde il özel idareleri kapatılmıştır.

Mevzuatla il özel idarelerine yapılan atflar bu Kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan il özel idareleri için ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, Hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılır. Tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerine 5302 sayılı *İl Özel İdaresi Kanunu* ve diğer mevzuatla verilmiş olan yetki, görev ve sorumluluklar ilgisine göre bu kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılacak ve yerine getirilecektir. Söz konusu il özel idarelerinin mahkemelerde süren davaları ile il özel idaresi olarak faaliyet gösterdikleri dönem ve yapılan işlemlere ilişkin olarak açılacak davalarda muhatap, devir işleminin yapıldığı ilgili kurum ve kuruluştur. Kanun, 30 ilde büyük bir tasfiye, devir, tahsis, paylaşırma ve personel nakli işlemlerini beraberinde getirmiştir.³³

İl Özel İdaresinin İşlevi Nedir?

İl özel idaresine ait görevlerin fiilen merkezi idare tarafından yürütülmesi il özel idaresi hukuki kişiliğini görünmez kılmıştır. Kamuoyunda il özel idaresiyle merkezi idarenin tek bir kuruluş biçiminde görülmesinin nedeni de budur. Buna rağmen il özel idareleri varlığını korumuştur. İl özel idarelerinin bu kadar uzun süre varlığını sürdürmesi, birkaç anayasa dönemini, birkaç olağanüstü dönemi (1921, 1960, 1980) dahi aşarak, bugüne kadar gelmesi nasıl açıklanabilir? Bu kuruluşların bir işlevi var mıdır? Yıldızhan Yayla, il özel idarelerinin gerçek işlevinin siyasi bir işlev olduğunu belirtmektedir.³⁴

İl özel idaresinin asıl vurucu niteliği, tarihten gelen misyonu, belli bir halk kitlesinin temsilcisi olup, o halkla birlikte hareket edebilmesidir... idari vesayetin, yani merkezi yönetimin mahalli idareler üzerindeki denetiminin karşılığı olmak üzere, merkezin bürokratlarının, yöneticilerinin ve diğer teşkilatın yöneticilerinin, memurlarının faaliyetleri üzerinde bu defa da mahalli

³² Büyükşehir belediye ölçeğinin il sınırı ile örtüşmesine Türkçe’de çoğunlukla “bütünşehir” bazen de “ilbütünü” denmektedir. İngilizce’de bu kavramlara karşılık gelen terimler “unicity” ve “unified government” terimleridir. “Amalgamation”, “consolidation”, “unification”, “annexation” ya da “consolidated city-county”, “merger” ise bütünşehir teriminin bütünleştirme diyebileceğimiz sürece ilişkin anlamlarına karşılık gelen yakın terimlerdir. Türkçe’de bütünşehir terimi büyükşehir terimi gibi aslında türetilmiş bir terimdir. Hüseyin Özgür, “Denizli Kenti ve İlinde Yönetmelik Ölçek Arayışları (1976-2014): Dört Bütünşehir (Belediyesi) Söylemi / Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü (2012-2014)”, *Annan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt 1, Özel Sayı, 2014, s. 30-53.

³³ Makale sonuna eklenen belge Samsun Valiliği’nin Devir, Tasfiye ve Paylaşırma Komisyonu’nun kapatılan yerel yönetimlerle ilgili çalışmalarını göstermektedir.

³⁴ Yıldızhan Yayla *Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri, Tevsi-i Mezuniyet ve Tefrik-i Vezaif*, İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını, İstanbul 1982, s. 69-71.

halkın denetimini sağlamak yani bir çeşit halk vesayetini de sağlamasıdır... şöyle bir hafızalarınızı yoklarsanız, o idari vesayetin birçok yerde tersine döndüğünü görüyorsunuz. Yani mahalli halk kendi siyasi kuruluşları aracılığıyla oradaki memurları da denetlemişlerdir. Valilerin, kaymakamların veya İçişleri Bakanlığı yetkililerinin çeşitli şekillerde mahalli idareler üzerinde denetimi olmuştur. Ama zaman gelmiş o mahalli idareler de o yöneticileri denetlemişlerdir.

Yayla'ya göre "il özel idarelerini teknik-hizmetsele boyutuyla değil, siyasi işleviyle değerlendirmek gerekir; il özel idarelerinin yaşamasına yol açan asıl niteliği de budur. Yoksa, uzun zaman ne lüzumu var bu idarelere dendiği halde, neden kimsenin kaldırmaya cesaret edemediği sorusunun cevabı bulunamaz. İl özel idaresinin gücü, siyasi misyonundan gelmektedir."

Meclis ve encümenleriyle özel idarelerin, görev ve harcama kapasitelerindeki değişmelerin ötesinde, sosyo-ekonomik bölüşüme değen yetki alanı itibarıyla etkilerini Cumhuriyet tarihi boyunca korudukları söylenebilir. Doğrudan harcamaya yol açmayan kimi konularda, örneğin bir köyde pazar kurulması ya da bir köyün belediye olup olamayacağı gibi konularda görüş bildirme ve karar alma yetkisi, gerçekte yerleşmeler arası sosyo-ekonomik bölüşüm ilişkilerine yön verme tekelinin kullanılması anlamına gelir.

İl özel idaresinin eğitim alanındaki görevleri (ki bu görevlerin önemli bölümü Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde Milli Eğitim Bakanlığı'na kaydırılmıştır) söz konusu siyasi işlevi açıklayan bir örnektir. 1913 tarihli Vilayetler Kanunu'nun 78. maddesinde genel, seyyar ilkokul açma yetkisi özel idarelerin görev alanlarından sayılmıştı. Bu yetki, aynı dönemde kabul edilen *Tedrisatı İptidaiye* yasası ile de desteklenmiş ve ilkokulların inşası ile öğretmen maaşlarının ödenmesi başta olmak üzere ilköğretime ilişkin birçok yetki özel idarelere bırakılmıştı.³⁵ Yasa, ilköğretim giderlerinin bütünüyle halktan alınacak vergilerle karşılanmasını öngörmekteydi. Bu uygulama, Cumhuriyet döneminde de korunmuş ve ilköğretimin finansmanı ile yönetimi, il özel idarelerinin görev alanına bırakılmıştır. Maarif Vekaleti ise, yalnızca eğitim programlarının hazırlanması ile bunların uygulanmasını denetlemekten sorumludur. Ancak, ilköğretim vergisinin toplanmasındaki adaletsizlikler, öğretmen maaşlarının geciktirilmesi gibi sorunların yanı sıra, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ilköğretim sistemine yönelik her girişim ağa, bey ve şeyhlerden oluşan yerel egemenlerin direnişiyle karşılaşmıştır. Bu dönemde iki kez (1920 ve 1925) Eğitim Bakanlığı yapan Hamdullah Suphi'nin yerel meclislerin işleyişine ilişkin sözleri bu gerçeği tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır.³⁶

³⁵ Işıl Çakan, "Cumhuriyet Döneminde İlköğretimin Finansman Sorunu ve Mektep Vergisi Uygulaması", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Yıl 1, Sayı 2, 2002, s. 85-127.

³⁶ Hamdullah Suphi, *Dağyolu*, Birinci Kitap, Türk Ocakları Hars Heyeti Neşriyatı'ndan, Yeni Matbaa, İstanbul 1929, s. 85-88.

...İdarei hususiye maarifimizde tahribat vücuda getirmiştir. Onun kaydedilecek ziyandan başka neticesi yoktur... Eğitim masraflarını saptayıp dağıtanlar, il genel meclislerine üye olarak gelenler kimlerdir? Genel meclislerin şimdiki örgütlenişine göre, üyenin bir bölümü halkın okumasından korkan, midesini ve kesesini bütün tufeyliler [parazitler] gibi büyük kitlenin cehil ve gaffeti sayesinde dolduran kimselerdir. Ben sırtına bindiğim atın günün birinde beni düşürmesini ve bana kendi arzularını söylemeye kalkmasını asla istemem. Nasıl düşünebiliriz ki, köylünün alınterini ve emeklerinin bütün mahsulünü hiçbir zahmet çekmeksizin elinden alan bu ağalar, halka eğitim verecek bir işte samimiyetle çalışabilsinler. İlköğretimimizin bu efendiler tarafından düşünülmesi ve tartışılması, millet için umutsuzluktan başka bir şey getirmiyor. Bunlar yıllık toplantılardan faydalanarak, okullar için zehir saçmakta hiçbir fırsat kaçırmıyorlar. Onlar için bir çare vardır: Bütün okulları kapamak ve yerlerine eski usul sıbyan okullarını ve medreseleri koymak. Kastamonu'nun en samimi iki gericisi hacı Necip Efendi ile hoca Tevfik efendinin sözleri, elimizin altında bugün de yarın da fikirlerimizi teyit edebilmek için, çok kıymetli vesikalar halinde duruyor. Hangi yıl var ki, okul öğretmenlerini kaçırmak için bu adamlar her çareye başvurmaz. Geçen yıl il genel meclisinde öğretmen maaşlarının 300 kuruşa indirilmesini öneren ve kabul ettiren hoca Necip Efendi maksadını özel bir eğlence meclisinde açıklamıştır: *"Maaşlarını 300'e indirdiğimiz vakit, onların istifa edeceğini biliyorduk. Nasıl ki öyle olmuştur. Yerlerine biz istediklerimizi koyacağız."*

Yüz elli yılı aşan bir tarihsel süreci anlayabilmek ve doğru yorumlayabilmek için, il özel idarelerini taşra yönetimi bütünlüğü içinde değerlendirmek gerektiği açıktır. Öte yandan bir dizi nizamname, kararname ya da kanun maddesi olarak karşımıza çıkan hukuksal-mevzuata ilişkin bilginin, gerçekliğin ekonomi-politik bilgisiyle bütünleştirilerek yorumlanması gerekir. İl özel idaresinin tarihini böyle bir yaklaşım çerçevesinde ele alarak değerlendirmeye ihtiyacımız vardır.

Kaynakça

- Anayasa Mahkemesi'nin 18.01.2007 tarih ve 2005/32 Esas ve 2007/3 Karar sayılı kararı. RG: 29.12.2007, 26741.
- Boztepe, Mehmet, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yerel Yönetimlerin Meclis Kararları Üzerinde Vesayet Denetimi", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Yıl 6, Sayı 10, 2014, s. 94-110.
- Çakan, Işıl, "Cumhuriyet Döneminde İlköğretimin Finansman Sorunu ve Mektep Vergisi Uygulaması", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Yıl 1, Sayı 2, 2002, s. 85-127.
- Çoker, Ziya, *İl Özel İdaresi, Ansiklopedik Açıklamalı Özel İdare Kanunları*, Ankara 1971.
- Gönül, Mustafa, "Seçimli Valilik Üzerine Düşünceler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, 1992, s. 52-70.
- Güler, Birgül Ayman, "İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine", *Mülkiye*, Cilt XXIX, Sayı 246, 2005, s. 89-121.
- Güler, Birgül A., "Devlette Reform", *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005, s. 31-74.
- Güler, Birgül A., "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Üzerine", *Devlette Reform Yazıları*, Paragraf Yayınevi, Ankara 2005, s. 75-127.
- Hamdullah Suphi, *Dağyolu*, Birinci Kitap, Türk Ocakları Hars Heyeti Neşriyatı'ndan, Yeni Matbaa, İstanbul 1929.
- İç – Düzen Genel Rapor, Kitap 3: İl Özel İdareleri, İçişleri ve Hizmet Teşkilatını Yeniden Düzenleme Projesi, İçişleri Bakanlığı, Ankara 1971.
- Keskin, Nuray, *Türkiye'de Devletin Toprak Üzerinde Örgütlenmesi*, Tan Kitabevi, Ankara 2009.
- Nadaroğlu, Halil, *Mahalli İdareler*, Üçüncü Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 1986.
- Önen, Nizam; Cenk Reyhan, *Doksan Yıllık Büyük Kavga: 1839-1929*, Yayımlanmamış Çalışma, Ankara 2004.
- Özgür, Hüseyin, "Denizli Kenti ve İlinde Yönetmelik Ölçek Arayışları (1976-2014): Dört Bütünşehir (Belediyesi) Söylemi / Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü (2012-2014)", *Adnan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt 1, Özel Sayı, 2014, s. 30-53.
- TBMM ZC, Cilt 3, İ. 67, 18.9.1336/1920, s. 179-181.

Tutum, Cahit, “Mülki İdare Amirliği Sisteminin Yapı ve İşleyişine Etkileri Açısından Mevzuat Sorunu”, *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye’de Mülki İdare Amirliği*, TİD, Ankara 1976, s. 146-159.

Yayla, Yıldızhan, *Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri, Tevsi-i Mezuniyet ve Tefrik-i Vezaiif*, İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını, İstanbul 1982.

Yavuz, Fehmi, *Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1966.

1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu, 24.4.1929; RG: 5.5.1929, 1184.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 10.6.1949; RG: 18.6.1949, 7236.

13 Mart 1913 tarihli İdarei Umumiyei Vilayat Kanunu Muvakkatinin Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair 3360 sayılı Kanun, KT: 16.5.1987; RG: 26.5.1987, 19471.

13.1.2005 tarih ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG: 28.1.2005, 25710.

12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı 13 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG: 6.12.2012, 28489.

<http://t24.com.tr/haber/icisleri-bakani-acikladi-buyuksehir-yasasi-yeniden-yapilan-diriliyor,322137>, 28 Aralık 2015.

<http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/12/28/ozyonetime-yasal-nester>, 28 Aralık 2015.

Ek

Samsun Valiliği Devir-Tasfiye Ve Paylaştırma Komisyonunun Çalışmaları

<http://www.milliyet.com.tr/devir-tasfiye-ve-paylastirma-komisyonu-samsun-yerelhaber-172985/>

Valisi Hüseyin Aksoy, kapatılan yerel yönetimlerle ilgili “Devir-Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu”nun çalışmalarını açıkladı.

Samsun Valisi Hüseyin Aksoy, 30 Mart 2014 tarihi itibarıyla İl Özel İdaresi, 23 belde belediyesi, 937 köy, 3 katı atık birliği ve 19 adet içme suyu birliği ile 17 adet Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin tüzel kişiliği sona eren ve bunlara ait her türlü taşınır, taşınmaz, hak alacak ve borçlar ile personel ve taşıtlarının, ‘Samsun Valiliği Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu’na ilgisine göre çeşitli kurumlara devredilmesi ile ilgili bir basın açıklaması yaptı. Vali Aksoy açıklamasında, “6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 30 Mart 2014 tarihi itibarıyla ilimizdeki İl Özel İdaresi, 23 belde belediyesi, 937 köy, 3 katı atık birliği ve 19 adet içme suyu birliği ile 17 adet Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin tüzel kişiliği sona ermiş ve bunlara ait her türlü taşınır, taşınmaz, hak alacak ve borçlar ile personel ve taşıtlarının, ‘Samsun Valiliği Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonu’na ilgisine göre çeşitli kurumlara devredilmiştir. Ayrıca, büyükşehir sınırları dışında kalan ve bu kanunla büyükşehir sınırına dahil edilen ilçe belediyelerince yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetlerine ilişkin görevler ilgisine göre Büyükşehir Belediyesi veya SASKİ Genel Müdürlüğü’ne devredilmiştir” dedi.

Vali Aksoy şu bilgileri verdi:

“İl Özel İdaresi’nce komisyona toplam 683 gayrimenkul bildirilmiştir. Bunlardan; 57 adedi Büyükşehir Belediyesi, 55 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü, 362 adedi mülkiyeti Hazine’ye ve tahsisi Milli eğitim Bakanlığı’na, 102 adedi mülkiyeti Hazine’ye ve tahsisi İçişleri Bakanlığı’na, 82 adedi ilçe belediyelerine, 13 adedi mülkiyeti Hazine’ye ve tahsisi Sağlık Bakanlığı’na, 11 adedi mülkiyeti Hazine’ye ve tahsisi diğer bakanlıklara, 1 adedi mülkiyeti Hazine’ye ve tahsisi Diyanet İşleri Başkanlığı’na devredilmesi sonuçlandırılmıştır.

Personel Dağılımı

İl Özel İdaresi tarafından komisyonumuza 218 memur, 295 işçi olmak üzere toplam 513 personel bildirilmiştir. Memur personelin; 156’sı Büyükşehir Belediyesi’ne, 55’i SASKİ Genel Müdürlüğü’ne, 5’i ilçe belediyesine, 2’si Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı’na, işçi personelin 268’i Büyükşehir Belediyesi’ne, 19’u SASKİ Genel Müdürlüğü’ne, 8’i ilçe belediyesine devredilmiştir.

Nakit-Borç-Alacak Dağılımı

Samsun İl Özel İdaresi'nden 71 milyon 564 bin 420,61 TL alacak bildirilmiştir. Bu alacaklardan; 57 milyon 248 bin 165,60 TL Büyükşehir Belediyesi'ne, 79 bin 14,00 TL SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, 14 milyon 237 bin 241,01 TL Hazine'ye devredilmiştir.

İl Özel İdaresi'nin çeşitli bankalarda bulunan toplam 16 milyon 394 bin 078,89 TL nakit parası da Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Yine İl Özel İdaresi tarafından yürütülen proje ve işlere ait toplam 2 milyon 683 bin 463,77 TL ödenek de Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir.

İl Özel İdaresi tarafından komisyonumuza toplam 7 milyon 147 bin 442,91 TL borç bildirilmiş olup, bu borcun; 1 milyon 755 bin 939,47 TL'si Büyükşehir Belediyesi'ne, 3 milyon 267 bin 745,21 TL'si SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, 2 milyon 123 bin 758,23 TL'si ise Hazine'ye devredilmiştir.

Taşıt Dağılımı

İl Özel İdaresi'nden komisyonumuza toplam 342 adet taşıt (iş makinesi+binek otomobil) bildirilmiş olup, bu taşıtlar da ilgisine göre; 174 adedi Büyükşehir Belediyesi'ne, 86 adedi Samsun Valiliği ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına, 81 adedi ilçe belediyelerine, 1 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Belde Belediyeleri

Tüzel kişiliği sona eren 23 belde belediyesinden komisyonumuza toplam 804 adet gayrimenkul bildirilmiş olup, bu gayrimenkullerden; 164 adedi Büyükşehir Belediyesi'ne, 426 adedi ilçe belediyelerine, 134 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, 56 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Diyanet İşleri Başkanlığı'na, 15 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Milli Eğitim Bakanlığı'na, 6 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi diğer bakanlıklara, 3 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir.

23 adet belde belediyesinden toplam 4 milyon 781 bin 445,06 TL alacak bildirilmiştir. Bu alacaklardan; 1 milyon 459 bin 416,39 TL'si SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, 3 milyon 322 bin 28,67 TL'si ilçe belediyelerine devredilmiştir.

Yine belde belediyelerinden toplam 58 milyon 867 bin 653,27 TL borç bildirilmiştir. Bu borçlardan; 1 milyon 655 bin 629,61 TL'si Büyükşehir Belediyesi'ne, 34 milyon 985 bin 695,19 TL'si SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, 22 milyon 226 bin 327,88 TL'si ilçe belediyelerine devredilmiştir.

Köyler

İlimiz dahilindeki köyler tarafından komisyonumuza toplam 12 bin 774 adet gayrimenkul bildirilmiş olup, bu gayrimenkullerden; 2 bin 952 adedi Büyükşehir Belediyesi'ne, 4 bin 278 adedi ilçe belediyelerine, 2 bin 556 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü'ne, bin 941 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Diyanet İşleri Başkanlığı'na, bin 11 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Milli Eğitim Bakanlığı'na, 29

adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Sağlık Bakanlığı'na, 7 adedi mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi diğer bakanlıklara yapılmıştır.

İlçe Belediyeleri

İlçe belediyelerince yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetlerine ilişkin toplam 151 adet taşınmaz bildirilmiştir. Bu taşınmazlardan; 104 adedi Büyükşehir Belediyesi'ne, 47 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

İlçe belediyelerince yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetleri ile ilgili toplam 12 milyon 184 bin 441,84 TL alacak bildirilmiştir. Bunlardan; 356 bin 525,99 TL Büyükşehir Belediyesi'ne, 11 milyon 827 bin 915,85 TL SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

İlçe belediyelerince yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetleri ile ilgili toplam 251 milyon 225 bin 249,73 TL borç bildirilmiştir. Bunlardan; 10 milyon 214 bin 215,99 TL Büyükşehir Belediyesi'ne, 241 milyon 11 bin 33,74 TL SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Hizmet Birlikleri

İçme suyu ve katı atık birliklerinden toplam 129 adet taşınmaz bildirilmiştir. Bu taşınmazlardan; 1 adedi Büyükşehir Belediyesi'ne 128 adedi SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

İçme suyu ve katı atık birliklerinden toplam 1 milyon 578 bin 777,25 TL alacak bildirilmiştir. Bu alacaklardan; 577 bin 981,34 TL Büyükşehir Belediyesi'ne, 1 milyon 795,91 TL SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Yine içme suyu ve katı atık birliklerinden toplam 593 bin 262,18 TL borç bildirilmiştir. Bu borçlardan; 159 bin 53,17 TL Büyükşehir Belediyesi'ne, 434 bin 209,01 TL SASKİ Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Toplamda 14 Bin 541 Adet Taşınmaz Devredildi

Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne 3 bin 151, SASKİ Genel Müdürlüğü'ne 3 bin 47, ilçe belediyelerine 4 bin 786, mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Diyanet İşleri Başkanlığı'na bin 998, mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Milli Eğitim Bakanlığı'na bin 388, mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi İçişleri Bakanlığı'na 102 mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi Sağlık Bakanlığı'na 45, mülkiyeti Hazine'ye ve tahsisi diğer bakanlıklara 24 olmak üzere toplam 14 bin 541 adet taşınmaz devredilmiştir.

Büyükşehir'e 58 Milyon Alacak Ve 19 Milyon Nakit Para

Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne 58 milyon 182 bin 672,93 TL, SASKİ Genel Müdürlüğü'ne 14 milyon 367 bin 142,15 TL, Hazine'ye 14 milyon 237 bin 241,01 TL, ilçe belediyelerine 3 milyon 322 bin 28,67 TL alacak devredilmiştir.

Ayrıca Samsun İl Özel İdaresi'nden çeşitli bankalarda bulunan 16 milyon 394 bin 78,89 TL ile proje ve işlere ait 2 milyon 683 bin 463,77 TL olmak üzere toplam 19 milyon 77 bin 542,66 TL nakit para da Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir.

Saski'ye 279.6 Milyon Lira Borç

Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne 13 milyon 784 bin 838,24 TL, SASKİ Genel Müdürlüğü'ne 279 milyon 698 bin 683,15 TL, Hazine'ye 2 milyon 123 bin 758,23 TL, ilçe belediyelerine 22 milyon 226 bin 327,88 TL borç devredilmiştir.

Vali Yardımcısı Osman Nuri Çobanoğlu başkanlığında; Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İl Özel İdaresi, İl Defterdarlığı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ile İl Mahalli İdareler Müdürlüğü tarafından üyeleri oluşturulan komisyonumuz, Büyükşehir ve ilçe belediyelerinden bildirilecek norm kadro ve ihtiyaç fazlası personelin tespiti ile diğer hususlardaki çalışmalarına devam etmektedir.”